

Lezing door Johannes Linthorst Homan (Assen, 31 Mei 1952)

Source: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam. Sicco L. Mansholt (1945-1995). Milieu. Teksten van lezingen van J. Linthorst Homan, 528.

Copyright: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis / International Institute of Social History

URL: http://www.cvce.eu/obj/lezing_door_johannes_linthorst_homan_assen_31_mei_1952-nl-97e9b8ae-e3a2-4872-b47d-c5548267e31a.html

Publication date: 22/10/2012

De samenwerking in de Westeuropese Landen

Lezing voor de zomervergadering van het Drentsch Landbouw Genootschap op 13 Mei 1952 te Assen, gehouden door Mr. J. Linthorst Homan te 's Gravenhage.

Bestaande organen

Wanneer wij de positie en de taken van de Westeuropese landbouw willen bepalen, moeten wij eerst naar de algemene Europese werkzaamheden zien, welke als volgt kunnen worden samengevat:

1. In Parijs bestaat sinds 1947 de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking (O.E.E.C.), welke destijds is opgericht als Europees orgaan voor het Europese Herstel Programma, dus voor de Europese zijde van het Marshall-plan. Deze organisatie berust op de vrijwillige samenwerking van 18 landen aan deze zijde van het ijzeren gordijn, waarbij dus vaststaat dat beslissingen alleen met eenstemmigheid kunnen worden genomen. Ofschoon sedert Korea en de overgang van het Europese Herstel Programma in het nieuwe programma voor Wederzijdse Bijstand de taken voor de O.E.E.C. wel enigszins zijn veranderd, blijft toch de O.E.E.C. een belangrijk Europees kernpunt. Het uitgangspunt was destijds een zodanig herstel van de Europese economie, dat de kolossale tekorten op onze betalingsbalans met het dollargebied zouden kunnen worden weggewerkt, en inderdaad heeft men dan ook in de jaren 1947 1950 daarin groot succes behaald. Inmiddels is de dollarpositie van West-Europa nog steeds uitermate zwak, welk verschijnsel des te moeilijker is, aangezien er in de Verenigde Staten bepaalde weerstanden bestaan tegen een grotere en vrijere invoer van Europese goederen, door welke invoer in de U.S.A. de Europese dollartekorten zouden kunnen afnemen.

De O.E.E.C. heeft een enorme serie uitstekende rapporten gemaakt, zodat wij thans over elk onderdeel van het Europese economische en sociale leven vrijwel volledig zijn ingelicht.

2. Naast de O.E.E.C. bestaat sedert enige tijd de Organisatie van het Noord Atlantische Pakt (N.A.T.O.), welke verhouding tot de O.E.E.C. nog steeds niet definitief is geregeld. In het verband van de N.A.T.O. worden niet alleen militaire, doch ook economische vraagstukken van de Atlantische Gemeenschap besproken.

3. Te Straatsburg bestaat sedert 1949 de Raad van Europa, welke een politieke vergadering is, waarin de leden, ofschoon door de verschillende parlementen der daar samenwerkende 15 landen benoemd, niet geacht worden hun land te vertegenwoordigen, doch persoonlijk als Europeanen zitting hebben. Uiteraard is in deze vergadering geen eenstemmigheid noodzakelijk, doch de landen zijn dan ook niet aan de beslissingen van deze vergadering gebonden.

4. Het contact tussen de Westeuropese landen vindt bij verschillende belangrijke onderwerpen dikwijls los van Parijs en Straatsburg plaats, zoals o.a. het geval is geweest bij de voorbereiding van het Schuman-plan, welke samenwerking op het gebied van kolen en staal tot heden slechts 6 landen omvat.

5. In het kader van het vrije organisatieleven bestaat er allereerst de Europese Beweging, welke in 1948 in Den Haag is opgericht, en welke op verschillende belangrijke congressen ingrijpende initiatieven heeft genomen. Daarnaast bestaan vrije organisaties voor verschillende sectoren van het economische leven, gelijk b.v. de landbouw thans beschikt over twee Europese apparaten, nl. de Europese Commissie van de Internationale federatie van Landbouw-Organisaties (I.F.A.P.) en over de Europese Landbouw-Confederatie (C.E.A.).

De Landbouw

Tot zover over de belangrijkste werkmethodes. Inmiddels is uiteraard bij dit alles ook veel over de landbouw geschreven en gesproken. Verschillende initiatieven en plannen zijn uit de kringen der vrije organisaties voortgekomen, en ook in de Raad van Europa te Straatsburg zijn grondlijnen voor Europees landbouwwerk aanvaard, doch het voornaamste geschiedde toch elders. In de eerste plaats heeft de landbouw-commissie van de O.E.E.C. met grote deskundigheid tussen 1947 en heden bijzonder veel goede technische en economische voorstellen gedaan. En voorts zijn van verschillende kanten de grote plannen ingediend, welke

de basis zijn geworden voor het speciale overleg, dat thans te Parijs plaatsvindt.

Immers in 1951 verschenen het Franse plan-Pflimlin en het Nederlandse plan-Mansholt, welk plan Mansholt de agrarische uitwerking was van een plan-Stikker tot nauwere samenwerking in elke sector van het Europese economische leven. In Maart 1952 hebben de Ministers van Landbouw der verschillende landen deze en andere voorstellen voorlopig bestudeerd, en die Ministersconferentie besloot een groep deskundigen aan het werk te zetten, welke deskundigen thans te Parijs de grote landbouwconferentie voorbereiden, welke als zelfstandige gebeurtenis deze zomer of dit najaar te Parijs zal plaatsvinden. Komt men op deze conferentie tot de vorming van een Europese Landbouw-Gemeenschap, dan zal de verhouding van deze Landbouw-Gemeenschap zowel tot het orgaan van de Gemeenschap voor kolen en staal, als tot de Europese Defensie-Gemeenschap, als ook tot de O.E.E.C. en tot de Raad van Europa nog nader moeten worden geregeld.

De gegevens

Gaan wij de gegevens van landbouw en voedselvoorziening in West-Europa na, dan blijkt dat wij beschikken over ongeveer 300 miljoen H.A. grond, waarvan ongeveer 180 miljoen in gebruik is, welk laatste gebied nog wel voor grote verbetering, doch nauwelijks voor grote uitbreiding vatbaar is. Dit gebied wordt bewoond door 275 miljoen consumenten, welk aantal zich per jaar met ruim 1% uitbreidt, hetgeen dus wil zeggen met ongeveer 3 miljoen, dat is bijna 1/3 van de bevolking van Nederland. West-Europa is een der dichtstbevolkte gebieden van de wereld, en de Westeuropese mens is gewend geraakt aan een zeer hoog levenspeil, waarvan hij uiteraard geen afstand meer wil doen. De positie is vooral zeer moeilijk door het feit, dat Europa bijna niet over grondstoffen beschikt, en dat de oude mogelijkheden om grondstoffen uit Azië te verkrijgen, deze industrieel te verwerken en daarmee vervolgens in de rest van de wereld grote sommen te verdienen, door de grote verschuivingen in het wereldbeeld volkomen zijn veranderd. Het gaat er nu dus meer dan ooit om, zoveel mogelijk uit het eigen gebied voort te brengen en dit zo arbeidsintensief mogelijk te doen, waardoor misschien zal kunnen worden bereikt dat het levenspeil gelijk zal kunnen blijven, of misschien zal kunnen stijgen.

[...]

Strijd van meningen

Uit deze gegevens kan men dus wel opmaken, dat het vraagstuk van landbouw en voedselvoorziening voor West-Europa thans een der allerbelangrijkste van ons werelddeel is, zodat dan ook de belangstelling voor de hiervoor bestaande plannen ook buiten de landbouwkringen dagelijks toeneemt. Ten aanzien van de plannen voor verbetering bestaan echter helaas zeer uiteenlopende opvattingen, tussen en in de verschillende landen. Men kan deze zeer uiteenlopende meningen het beste samenvatten door de twee uitersten te noemen, n.l. enerzijds het voornemen om de Westeuropese landbouw geleidelijk te doen ineenvloeien tot één groot geheel, dus tot een zogenaamd geïntegreerd geheel, dat zou worden bestuurd door een Europees bestuur, gelijk dat b.v. voor het Schuman-plan voor kolen en staal door de betrokken landen reeds is aanvaard. Het spreekt vanzelf, dat zulks geleidelijk zou moeten geschieden, en zowel de Nederlandse als de Franse plannen houden met deze geleidelijkheid dan ook rekening, waarbij zij uiteraard grote bevoegdheden blijven toekennen aan de nationale regeringen en aan de betrokken landbouworganisaties.

Tegenover deze plannen voor "integratie" staan echter vele andere plannen van landen en mensen die op het standpunt staan, dat zo een samengroeiing nooit mogelijk en ook niet gewenst zou zijn, doch dat hoogstens kan worden bereikt dat de regeringen der verschillende landen in onderling overleg afspraken maken van product tot product, waarbij zij ernaar zouden moeten streven de productie en de afzet binnen Europa zo goed mogelijk te laten verlopen.

Over deze vraagstukken zijn in de laatste jaren zeer veel uitvoerige plannen en rapporten verschenen, welke langzamerhand een gehele bibliotheek gaan vormen.

De te voeren politiek

In Nederland staat men algemeen zeer positief op het standpunt, dat de landbouw- en voedselpolitiek van West-Europa als een geheel moet worden beschouwd, aangezien anders in de eerste plaats de landbouw zijn

strijd met de andere sectoren van het sociaal-economische leven niet zal kunnen voeren, en zich bovendien niet ingrijpend zou kunnen verbeteren. Immers juist de verdeeldheid van de landbouw en de op de grenzen der landen gevoerde tarievenstrijd is de zwakte van de Europese agrarische sector.

Het gaat in West-Europa om het handhaven van het gezonde gezinsbedrijf. Niet dat alle bedrijven gezinsbedrijven moet worden, doch wel dat de gezinsbedrijven gezond moeten zijn. Dat kan alleen bij ingrijpende modernisering en bij onderlinge Europese specialisatie. Ook bij de volledige erkenning van de eisen van gemengde bedrijven en van vruchtwisseling moet toch worden gestreefd naar de voortbrenging van die producten welke in het betrokken gebied beter dan elders en beter dan andere producten kunnen worden voortgebracht. In de Verenigde Staten van Noord Amerika is dat juist de kolossale kracht van de Amerikaanse landbouw. Dat kan hier ook, zij het op onze wijze. Dan zitten in ons Europees areaal en in onze Europese ervaring mogelijkheden, welke enorm zijn. In een open binnen-Europese concurrentie zal de prikkel moeten liggen tot de best-denkbare bedrijfsplanning en bedrijfsvoering.

Natuurlijk gaat dat niet ineens. Men kan niet van vandaag op morgen de grenzen afschaffen of opengooien. Aan een aantal condities moet eerst worden voldaan. In de eerste plaats moet men weten wat men wil en moet de Europese landbouw het besef hebben, dat de Europese landbouwpolitiek goed vastligt. Dan moet voorts de algemene monetaire politiek der landen vergelijkbaar zijn, er moet in elk geval vrije inwisselbaarheid der valuta zijn, anders hangen alle prijzen in de lucht. Doch in het landbouwwerk zelf is de zaak der verschillen in kostprijzen tussen de landen de grote moeilijkheid. Deze verschillen lopen vaak zeer hoog, wat samenhangt met allerlei factoren, zoals de natuurlijke factoren van grond, ligging, klimaat, de politieke factoren van monetaire en andere aard, en de bedrijfsfactoren naarmate de boer goed is of minder goed. Door geleidelijke inleenvloeiing der politieke factoren in Europa en door sterke opvoering der scholing en der techniek zal men de verschillen zoveel mogelijk moeten wegwerken, doch het is onzinnig en ook onnodig te menen dat zij geheel zullen verdwijnen. Velen willen dat echter, voordat zij van Europese integratie willen horen. Zij vergeten echter, dat ook binnen elk land zeer grote kostprijsverschillen voorkomen; in b.v. de melk in Nederland belopen zij zeker wel 20%. Toch voert Nederland één politiek voor allen. Met goede rationalisatie en goede specialisatie is dat ook voor Europa mogelijk, gelijk het in Amerika mogelijk is.

In de voor dit alles nodige overgangstijd zal men, bij de geleidelijke afschaffing der binnen-Europese handelsbelemmeringen, Europa als geheel door een gemeenschappelijke douane-politiek moeten kunnen beschermen waar dat nodig is. Zo zou ons werelddeel geleidelijk ineengroeien. Gelijk gezegd eist dit echter een sterke eensgerichtheid in het agrarisch-politieke beleid.

Mede met het oog hierop zou men reeds nu voor de Europese landbouw als geheel een z.g. "hoge Autoriteit" (bestuur) moeten instellen, welk orgaan zou werken boven de regeringen, dus niet internationaal, maar boven-nationaal, Europees. Door storting van heffingen zou dit orgaan kunnen gaan beschikken over een Europees fonds, dat op zijn beurt weer zou kunnen worden gebruikt voor de behandeling van de z.g. buffervoorraden en voor de uitkering van investeringstoelagen aan die landen, waar nog veel zal moeten worden verbeterd.

Men staat in Nederland algemeen op het standpunt, dat deze hoge doelstellingen niet zullen kunnen worden bereikt, wanneer men de z.g. regelingen "per product" zou maken, welke gedoemd zouden zijn zeer oppervlakkig te blijven en, ook al zouden zij misschien commercieel wel enige betekenis hebben, toch niet het karakter zouden dragen dat hier noodzakelijk is; zij zouden niet structureel zijn. Kortgezegd gaat het naar Nederlandse opvattingen om verbetering der structuur van de Westeuropese landbouw, hetgeen veel verder gaat dan het opvangen van enkele handelsbezwaren.

De Parijse conferentie

Tot heden zijn de voorbereidingen voor de grote landbouwconferentie van dit jaar niet slecht verlopen. Natuurlijk zijn zowel op de voorbereidende Ministersconferentie van Maart jl., als ook tijdens de besprekingen van de deskundigen van de laatste weken wel moeilijkheden gebleken, maar in het algemeen blijkt toch wel waardering te bestaan voor de gedachte, dat het erom gaat de Westeuropese landbouw in een gemoderniseerd West-Europa een gezonde structuur te geven, welke thans hier en daar nog zozeer

ontbreekt.

Het spreekt vanzelf, dat sommige landen hierbij een bepaalde positie innemen, waarbij vooral moet worden gedacht aan Engeland, dat zijn verbindingen heeft met zijn eigen Gemenebest en aan Zwitserland dat om redenen van neutraliteitspolitiek en andere eigen opvattingen wel steeds een aparte positie zal blijven innemen.

Het is verheugend dat men juist ook in de kringen van de landbouworganisaties van de wereld, de Amerikanen bereid heeft gevonden de grote Europese landbouwplannen in elk opzicht te steunen.

Wereldverband

Wij moeten bij dit alles niet alleen aan Europa denken, doch steeds het wereldbeeld van landbouw en voedselvoorziening voor ogen houden. De wereldbevolking stijgt met ongeveer 60 000 mensen per dag, en er bestaat een grote spanning tussen voedselproductie en consumptie. Sedert 1938 is de wereldbevolking, ondanks de wereldoorlog en ondanks hongersnood in grote gebieden, met meer dan 13% toegenomen, terwijl de voedselproductie slechts met 9% toenam. Ook West-Europa zal zijn positieve bijdrage in deze grote strijd moeten leveren, waarbij het er natuurlijk niet naar moet streven zich geheel op zelf-voorziening te richten, doch er wel voor moet zorgen dié producten voort te brengen, welke voor zijn eigen bevolking en voor de uitvoer naar andere gebieden het beste door Europa kunnen worden geproduceerde Het gaat hierbij vooral om veredelingsproducten.

Het is buitengewoon mooi werk, in deze dingen op grond van de Nederlandse ervaringen te mogen strijden, waarbij wij steeds met nadruk betogen, dat de hoge Nederlandse opbrengsten en de lage Nederlandse kostprijzen niet berusten op een toeval en ook niet alleen op onze goede ligging en goede grond, doch vooral op een strijd van die generaties van, boeren en landarbeiders, welke sedert 1890 doelbewust de Nederlandse landbouw sociaal en technisch zozeer vooruit hebben gebracht. En wij tonen ook steeds aan dat verbetering der techniek kan samengaan met verdieping der plattelandscultuur. Met vreugde mag hierbij worden vastgesteld, dat het mede-strijden van de Nederlandse plattelandsvrouw in de laatste jaren veel bewuster is geworden, waardoor ook zij mede een voorbeeld aan de wereld en aan Europa kan geven. En in geen enkel land ter wereld bestaat een federatie als de Nederlandse Stichting voor de Landbouw, waarin boeren en landarbeiders, op basis van gelijkgerechtigheid, samenwerken.

Ook is het zeer verheugend, dat geheel agrarisch Nederland zich achter het plan Mansholt heeft gesteld.